

Sygn. akt II C 136/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2013 r.

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie Wydział II Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : SSO Katarzyna Jakubowska – Pogorzelska

Protokolant: Paulina Goździk

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa G. Ł.

przeciwko D. G., E. G. (1), P. G.

o zachówek

1. oddała powództwo

2. zasądza od powódki G. Ł. na rzecz pozwanych D. G., E. G. (1) oraz P. G. kwoty po 1.796,66 zł (tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt sześć złotych 66/100) tytułem zwrotu kosztów procesu

3. zasądza od powódki G. Ł. na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego Warszawa- Praga w Warszawie kwotę 78,38 zł (siedemdziesiąt osiem złotych 38/100) tytułem wydatków poniesionych przez Skarb Państwa

Sygn. akt II C 136/11

UZASADNIENIE

Powódka G. Ł. wniosła o zasądzenie od pozwanych D. G., E. G. (1) i P. G. solidarnie kwoty 196.002 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia powództwa tytułem zachowku po zmarłym E. G. (2) z czego 130.668 zł z tytułu zachowku przysługującego powódce jako spadkobiercy ustawowemu po E. G. (2) a 65 334zł z tytułu 1/2 części odziedziczonego przez nią roszczenia o zachówek przysługującego matce H. G. (pozew k 5-7).

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

E. G. (2) zmarł 27 września 2006 roku jako żonaty z H. G.. Miał dwoje dzieci G. Ł. oraz D. G.. Na mocy testamentu własnoręcznego sporządzonego w dniu 21 kwietnia 2006 roku spadek po E. G. (2) nabyli z dobrodziejstwem inwentarza syn D. G., synowa E. G. (1) oraz wnuczka P. G. po 1/3 części spadku każde z nich, wszyscy z dobrodziejstwem inwentarza (postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku k 43). Żaden ze spadkobierców ustawowych nie został wydziedziczony ani uznany za niegodnego dziedziczenia (okoliczność bezsporna). W skład spadku po E. G. (2) wchodziły następujące składniki stanowiące majątek dorobkowy małżonków E. i H. G.: a/ udział 1/2 części we współwłasności nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) stanowiącej działkę o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,0316 ha o wartości 308.000 zł, b/ udział 1/2 części we współwłasności nieruchomości położonej w W. przy ul. ul. (...) stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,0602 ha o wartości 1.062.000 zł, lokal przy

ul. (...)) o powierzchni 26,4 m⁽²⁾ o wartości 252.000 zł. Łączna wartość spadku wynosiła 811.000 zł (1/2 z 1.622.000 zł)(postanowienie k 43, testament k 53, odpisy z ksiąg wieczystych k 11-17, opinia biegłego sądowego A. S. k 72-179, przesłuchanie stron). H. G. zmarła 26 czerwca 2007 roku a spadek po niej na podstawie ustawy nabyły dzieci G. Ł. oraz D. G. po 1/2 części (postanowienie k 42).

Na mocy aktu notarialnego z dnia 17 września 1984r E. G. (2) i H. G. darowali swej córce G. Ł. należące do ich majątku dorobkowego spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w W. o powierzchni 58,45 m² o wartości 1.033.281 zł w chwili darowizny (akt notarialny k 296-298). W dniu 15 grudnia 1988 roku G. Ł. zbyła nabyte od rodziców spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu za kwotę 11.690.000 zł (umowa k 409-410). Wartość tego prawa według stanu na dzień 27 września 2006r. a cen aktualnych wynosi 389.722 zł a wartość darowizny dokonanej przez E. G. (2) wynosi 1/2 tej kwoty tj. 194.861zł (opinia biegłego sądowego A. S. k 346-375).

Małżonkowie E. G. (2) i H. G. w roku 1987 obdarowali także swego syna D. G. któremu przekazali środki pieniężne w wysokości 3.800.000 zł, za którą to kwotę na mocy aktu notarialnego z dnia 8 grudnia 1987 roku nabył on własność nieruchomości położonej przy ul. (...) w W. stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 1085 m² (akt notarialny k 278-281). Kwota 3.800.000 zł z roku 1987 odpowiada kwocie 208.455,46 zł a zatem wartość darowizny dokonanej przez E. G. (2) wynosi 104.227,73zł (informacja GUS k 390). Nieruchomość została następnie zbyta przez D. G. w na przełomie 2002 i 2003 roku (okoliczność bezsporna).

Na mocy ugody zawartej pomiędzy D. G., E. G. (1), P. G. i G. Ł. w dniu 18 października 2011 roku przed Sądem Rejonowym dla Warszawy Pragi –Południe w sprawie o podział majątku wspólnego H. i E. G. oraz o dział spadku po H. G. i E. G. (2) doszło do ostatecznego rozliczenia z tego tytułu a strony stwierdziły, że ugoda wyczerpuje wszelkie roszczenia wynikające z podziału majątku wspólnego i działu spadku po każdym z małżonków E. i H. G. (protokół rozprawy k 292-297 akt I Ns 1423/09).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie niekwestionowanych dokumentów urzędowych i prywatnych a także w oparciu o opinie biegłego sądowego A. S. i przesłuchanie stron.

W ocenie Sądu w pełni przekonujące, logiczne i wyczerpujące były opinie sporządzone przez biegłego w niniejszej sprawie. Także jeśli chodzi o wycenę spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu przy ul. (...) w W., które było przedmiotem darowizny na rzecz powódki w roku 1984 to trudność polegała tutaj na braku możliwości dokonania oględzin lokalu z uwagi na jego zbycie w roku 1988. W tym przypadku słuszne było przyjęcie przez biegłego założenia o średnich cechach rynkowych lokalu i jego wycena według cen na datę sporządzenia opinii tj. maj 2013r. Co prawda błędne było określanie stanu lokalu na datę śmierci spadkodawcy (zamiast na datę darowizny) to jednak wobec przyjęcia przez biegłego przeciętnego stanu lokalu i braku dowodów na okoliczność nakładów na lokal, przy jednoczesnym braku możliwości oględzin lokalu, wskazana przez biegłego wartość jest wiarygodna i należy uznać ją za aktualną także według stanu na datę dokonania darowizny.

Sporna w niniejszym postępowaniu była okoliczność pochodzenia środków na zakup przez D. G. nieruchomości przy ul. (...) w W.. W tym zakresie Sąd nie dał wiary zeznaniom złożonym przez pozwanych, którzy twierdzili, że środki te zostały zgromadzone przez D. G. z jego zarobków a także z prezentów ślubnych otrzymanych przez D. i E. G. (1). Powyższa wersja w ocenie Sądu nie jest przekonująca, biorąc pod uwagę młody wiek oraz brak doświadczenia zawodowego pozwanego w dacie zakupu nieruchomości i przy uwzględnieniu faktu odbywania przez niego służby wojskowej. Trudno uznać za przekonujące stanowisko, iż 22 letni mechanik samochodowy bez doświadczenia był w stanie zgromadzić kwotę wystarczającą do nabycia w roku 1987 nieruchomości o powierzchni ponad tysiąca metrów. Przeczy temu także zapis jaki znalazł się w § 2 aktu notarialnego z 8.12.1987r., zgodnie z którym nabycie nieruchomości następuje za fundusze stanowiące majątek odrębny D. G. a pochodzące z darowizny. Także zasady doświadczenia życiowego przemawiają za przyjęciem, że dobrze sytuowani finansowo rodzice chcąc wyposażyć dziecko na start życiowy, oprócz zatrudnienia go we własnej firmie przekazują ponadto środki na zakup nieruchomości. Postępowanie dowodowe nie potwierdziło jednocześnie ażeby pozwany uzyskał środki z innych źródeł.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu w całości.

Podstawę prawną zgłoszonych roszczeń stanowił przepis art. 991 § 1 k.c. zgodnie z którym zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (§ 2).

Jeżeli chodzi o zachówek należny H. G. po mężu E. G. (2), to wskazać należy, że stosownie do art. 1002 k.c. roszczenie z tytułu zachowku przechodzi na spadkobiercę osoby uprawnionej do zachowku tylko wtedy, gdy spadkobierca ten należy do osób uprawnionych do zachowku po pierwszym spadkodawcy. Powódka jako spadkobierca H. G. była uprawniona do dochodzenia roszczeń z tytułu zachowku należnego H. G. w 1/2 części. Dochodzenie tych roszczeń na obecnym etapie jest jednak nieuzasadnione z uwagi na to, że ugoda zawarta przez strony w sprawie o podział majątku wspólnego i dział spadku w dniu 18 października 2011r. w sprawie o sygn. I Ns 1423/09 w sposób kompleksowy rozstrzygnęła kwestie związane z rozliczeniem spadku po H. G.. Powódka, będąc jej spadkobiercą w 1/2 części uczestniczyła w postępowaniu o dział spadku i w punkcie 5 ugody oświadczyła, że ugoda wyczerpuje wszelkie roszczenia wynikające z działu spadku zarówno po E. G. (2), jak i H. G.. Tym samym podniesiony przez pozwanych zarzut powagi rzeczy ugodzonej zasługuje zdaniem Sądu na uwzględnienie a żądanie zapłaty w części dotyczącej kwoty 65 334zł podlega oddaleniu.

Z kolei żądanie zapłaty kwoty 130.668 zł z tytułu zachowku należnego powódce, która byłaby powołana do spadku po ojcu E. G. (2) w 1/3 części gdyby nie sporządził ona ważnego testamentu własnoręcznego z dnia 21 kwietnia 2006 roku nie jest zasadne z uwagi na to, iż darowizna mieszkania przy ul. (...) w W., uczyniona przez ojca na jej rzecz w roku 1984 o wartości 194.861zł wyczerpuje należny powódce zachówek.

Skład i wartość spadku po E. G. (2) nie były sporne w niniejszym postępowaniu. Powódka, powołując się na wyceny dokonane w innym postępowaniu sądowym wskazywała, że wartość tego spadku wynosi 784.011zł (124.000 + 145.000 zł + 515.011 zł) natomiast sporządzona w niniejszej sprawie opinia biegłego sądowego A. S. zaktualizowała tę wartość do kwoty 811.000 zł, która stanowi 1/2 część z wartości całego majątku wspólnego małżonków E. i H. G. (252.000 zł + 1.062.000 zł + 308.000 zł = 1.622.000 zł). W razie dziedziczenia ustawowego po E. G. (2) powódka nabyłaby spadek po nim w 1/3 części obok żony H. G. i syna D. G.. Poza sporem było jednocześnie, że żaden ze spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia ani też nie został wydziedziczony w rozumieniu art. 1008 k.c. co mogłoby wpłynąć na sposób wyliczenia należnego udziału spadkowego (art. 992 k.c.). Strony nie zgłaszały także żadnych długów, które mogłyby wpłynąć na określenie czystej wartości spadku.

Podstawą obliczenia zachowku jest substrat zachowku, który stanowi czystą wartość spadku powiększoną o zapisy windykacyjne i darowizny podlegające zaliczeniu zgodnie z zasadami art. 994 i n. k.c. Doliczenie zapisów windykacyjnych i darowizn ma wpływ nie tylko na wysokość zachowku, ale umożliwia jego realizację w sytuacji, gdy aktywa spadku nie występują. Należy w pełni zgodzić się z poglądem, że obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu (uchw. SN z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSN 1985, nr 10, poz. 147; uchw. SN z dnia 17 maja 1985 r., III CZP 69/84, OSN 1986, nr 3, poz. 24).

Zgodnie z art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do przepisów poniższych, darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę.

Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięć laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Przy obliczaniu zachowku należnego zstępnemu nie dolicza się do spadku darowizn uczynionych przez spadkodawcę w czasie, kiedy nie miał zstępnych. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy darowizna została uczyniona na mniej niż trzysta dni przed urodzeniem się zstępnego.

Postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie wykazało, że E. G. (2) dokonał dwóch darowizn, wpływających na wartość substratu zachowku. W roku 1984 darował on swej córce G. Ł. udział 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu przy ul (...) w W. o wartości 194.861zł (1/2 z 389.722zł) natomiast w roku 1987 darował swemu synowi D. G. kwotę 104.227 zł (1/2 z kwoty 208.455 zł). Suma tych darowizn stanowi kwotę 299.088 zł. Zatem substrat zachowku wynosi 1.110.088zł na co składa się czysta wartość spadku (1/2 z 1.622.000 zł =811.000 zł) oraz podlegające doliczeniu darowizny (104.227zł+194.861zł=299.088zł).

Zgodnie z art. 995 k.c. wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku. Ustaleń w tym zakresie Sąd dokonał na podstawie dowodów zgłoszonych przez strony procesu w postaci opinii biegłego A. S. oraz informacji GUS aktualnych na datę orzekania w niniejszej sprawie. Ponieważ ciężar udowodnienia faktu dokonania darowizn oraz ich wartości spoczywał na stronach (art. 6 k.c.) Sąd nie gromadził materiału dowodowego poza inicjatywą samych stron procesu.

Ponieważ w razie dziedziczenia ustawowego po E. G. (2) powódka nabyłaby spadek po ojcu w 1/3 części, należny jej zachówek wynosi 185.014 zł (1/2 z 1/3 z 1.110.088zł). Skoro jednak powódka otrzymała od ojca darowiznę o wartości 194.861zł to wyczerpuje ona należny jej zachówek a powództwo o uzupełnienie zachowku podlega oddaleniu.

O kosztach procesu należało rozstrzygnąć w oparciu o art. 98 k.p.c. uznając stronę powodową za przegrywającą proces w całości. Powoduje to obowiązek zwrócenia pozwanym poniesionych przez nich kosztów w wysokości 5.389,97zł, na które składają się wydatki na biegłego (600zł+ 1172,97 zł=1.772,97 zł), wynagrodzenie pełnomocnika procesowego (3 600 zł) i opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł). Kwota powyższa podlega podziałowi na troje pozwanych co daje kwoty po 1.796,66 zł na rzecz każdego z nich. Brak było podstaw do zasądzenia kosztów solidarnie od pozwanych.

O obowiązku pokrycia wydatków poniesionych przez Skarb Państwa Sąd orzekł w oparciu o art. 113 Ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2010r. nr 90 poz. 594 ze zm.).